

գէշն բաւական է եղել, որ «Մամուլ» բաժնի խմբագիրը (Մշակ № 81) նորից իւր երեւակայութեան դօռ տայ: «Մշակ»-ի կարծիքով «Նրեմիա եպիսկոպոսի յիշատակը» մեզ հանդատութիւն չի տալիս: Բայց այդ նորա այն զրպարտութիւններէն մէկն է, որ նա տասնեակ տարիներ շարունակ գործ է դրել «ստաւածաբաններին» հայհոյելու առիթ գտնելու և իւր «ազատամտութիւնը» հռչակելու համար: Այժմ էլ հարկաւոր է այդ՝ դաշնակցականներին աչքում «կղերական» չերեւալու համար:

Թող նա մի տող ցոյց տայ մեր գրած, որ ստուեր ձգելու նպատակ ունենար հանդուցեալ երեմիա կամ Արիստակէս եպիսկոպոսների յիշատակի վերայ: Ձենք ուղղում ասել, որ այդ եպիսկոպոսների բոլոր վարմունքների և գործողութիւնների տակ պատրաստ ենք երկու ձեռքով ստորագրել, այլ թէ առիթ չենք ունեցել այդ մասին կարծիք յայտնելու: Բայց կարելի է տատասկից խաղող քաղել: Մի ժամանակ էլ նրանց սիւն համարուած Լէօն էր առանց կարմրելու ստաւածաբանների գլխին փողոցային լուտանքներ թափում տգէտ քահանաների ձեռնադրութեան համար, կարծելով, որ դորանով իւր անալի «կերականօրեայ զրոյցները» համ կստանան: Ի՞նչ մեղաւոր էին ստաւածաբանները տգէտ քահանաների ձեռնադրութեան խնդրում: Մի կաթիլ խիղճ ունեցէ՛ք եթէ դոնէ մի կաթիլ խիղճ ունենայիք, մեր մամուլը այդքան ընկած չէր լինիլ և դուք ընդունակութիւն կունենայիք իրողութիւններն իրենց իսկական յատկութիւններով և գոյներով տեսնելու:



ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

ՆԵԿՐԱՍՈՎ ԵՒ ԼՈՐԻՍ-ՄԵԼԻՔՈՎ:

(Պատկեր անցեալի)

Օգտուելով յայտնի բժիշկ Բելոգոլովի յիշողութիւններով, «Слово» թերթը վերաբնագրում է հետաքրքիր մի գէպը, որի մէջ գլխաւոր դործող անձինք եղել են Ն. Ա. Նեկրասով և գրաֆ Լորիս-Մելիքով,

1841 թ. գեկտեմբերին, ծննդեան վաղ առաւօտեան ստունամանքով, ցրտից թռչկոտալով Նիկոլայեակի փողոցով

(այն ժամանակ կոչուում էր «ГРЯЗНАЯ») գնում էին երկու երիտասարդ, պետերբուրգցիների համար վերին աստիճանի տարօրինակ զգեստով, մէկը—վենեցիական դոֆի, միւսը իտալական զգեստով: Նա որ իտալական գրանդի զգեստ ունէր, նման էր աւելի հայի քան իտալացու, մինչդեռ վենեցիական դոֆը ունէր ուղղակի ռուսական պարզ պատկեր:

Ի՞նչ ձևով, սակայն, կարող էին երևան գալ դեկտեմբերի սառնամանիքին Պետերբուրգի փողոցի վերայ... իտալականի գրանդը և վենիցեայի դոֆը:

Ահա թէ ինչ ձևով:

Երիտասարդ ընկերները, Նիկոլայեւսկի փողոցի վերայ միասին վարձած ունենալով աղքատիկ մի սենեակ, մտադրուեցին ծանդեան տօնին ուրախութիւն անել... և գնալ «դիմակաւորութեամբ» ծանօթ աստիճանաւորի ընտանիքը, որ ապրում էր իզմայելեան գնաի մէջ... Յաւօք որտի նոքա իրենց ընկերական համեստ գումարի հաշիւը լաւ չէին տեսել, և գլխաւոր ֆօնդը վճարել էին կառքի վարձելուն: Իսկ ինչ վերաբերում է իրենց դիմակազգեստներին, որ վարձու էին վերցրել ինչ որ ծրարատի խանութից, դոցա համար նոքա ոչինչ չէին վճարել, թողնելով արեւոյ իբրեւ գրաւ իրենց սեպհական զգեստները: Աստիճանաւորի երեկոյթում բաւականաչափ պարելով և հիւրատիրուելով, երիտասարդ ընկերները ուրախութիւնից այցելեցին ուրիշ մի ծանօթի ևս, որտեղից գուրս գալով, իրենց խիստ գեղեցիկ զգեստներով ընկան սառնամանիքի մէջ, բայց առանց կոպէկի: Բացի այդ չտաքացրութեամբ սենեակում աւելի տաք չէր քան փողոցում, և որպէսզի, գոնեաւ իրենց դիմակազգեստներում մի քիչ տաքանան, ստիպուած եղան ծայրայեղ միջոցի դիմել—վառարանը տաքացնելու համար դոհել իրենց միակ աթոռը, իսկ կրակ անելու համար դիւանի միջից հանել կեղեթեղերը (МОЧАЛО): Բայց հէնց որ անցաւ ցուրտը, առաջ եկաւ քաղցը: Նոր դժբաղտութիւն: Աւարկուեցան նամակներ ծանօթներին, սկսուեցին դիպլոմատեական բանակցութիւններ Խանութպանի հետ, որը վերջ ի վերջոյ ապագիկ բաց թողեց մի բաժին գոնդոլ (Студень): Գոնդոլը եղբայրաբար բաժանեցին իրենց մէջ վենեցեայի դոֆը և իտալականի գրանդը—Բայց, աւանդ, ծանօթներին ուղարկուած նամակներից ոչ մէկը յաջողութիւն չունեցաւ. տօների առթիւ ոչ որի մօտ աւելորդ կոպէկ չէր գտնուել: Դրութիւնը ծիծաղաշարժից դարձաւ եղեռնական: Նրկու ընկերները, մարումս վառարանի առաջ, յատակի վրայ նստել էին տխուր մտածողութեան մէջ:

—Նիկողայ Ալեքսէեւիչ, լինչ պէտք է անենք մենք», դարձաւ իսպանական դրանդը վենեցիայի դօժին:

—Չգիտեմ, Միքայել Տարիելովիչ, — հոգոց հանեց դօժը, — գուցէ Նարիշկինը կազատէ. (Նարիշկինը նորանց հետ ապրող երրորդ ընկերն էր):

Եւ Նարիշկինը իսկապէս ազատեց ու փող էլ գտաւ: սակայն նա եկաւ միայն երեկոյեան, երբ, կարծում էին, թէ վրկութեան ամէն մի յոյս կորած էր: Բայց գորա փոխարէն, երբ կրեւիքական ընկերն յաջողութեամբ անցաւ, կարող էր երևակայել, որքան անգագորում ծիծաղ շարժեց այս եղեռնածիծաղաշարժ դէպքը նրանց մէջ:

Ես մինչև այժմ յայտնեցի միայն Նարիշկինի ազգանունը. ի նկատի ունենալով, որ միւս երկուսին գուցէ ընթերցողն ինքը կգուշակէ անուններն հիման վերայ: Նիկողայ Ալեքսէեւիչ Նեկրասով և Միխայիլ Տարիելովիչ Լօրիս-Մելիքով: Ո՞վ կարող էր մտածել, որ վենեցիայի դօժի գիմակի տակ ծածկուած էր ապագայ մեծ բանաստեղծը, իսկ իսպանական դրանտի վերնազգեստով պատմական մի խոշոր դէմք, որ գրաֆի տիտղոս ստացաւ իւր գործունէութեան համար:

Թարգմ. Ահաւկ վարդապետ.

Գնացքի մեջ քաւսոն. — Մինչև այժմ ամենալաւ գնացքներում ամեն յարմարութիւն կար բացի թատրոնից. սակայն վերջերս այդ պահասութեան վրայ էլ են ուշ դարձրել: Նորերո պարիզից մեկնող մի գնացքի կցել են նաև թատրոն-վագոն: Այդ թատրոնում եղել է 80 տեղ, ըստ, տոմսակ վաճառելու դրամարկը, ամեն բան իւր կարգով: Ներկայացրել են 3 պիէս: Դարուվայր տեղերում գերասանները դժուարութեամբ են հաւասարակշռութիւն պահպանել, իսկ տուններում՝ նրանց ձայնը հեշտութեամբ չի լսուել: № 12).

Աւիասուրիւնը եւ տղանորդ արուեստի վերաբերմամբ. — Քանզակագործ Ռոգէնն այս բանն մասին ասում է. «Իմ գործերը յաճախ բուռն ոգևորութեան արդիւնք են եւ համարում, սակայն աւելի շուտ ես մեղմ և ծանր տեմպերամենտ ունիմ: Ես ոչ թէ երազող եմ, այլ՝ մաթիմատիկոս: Իմ գործերը գեղեցիկ են, որովհետեւ երկրաչափական ճշտութիւն ունին. ես չեմ ժխտում, որ նոցա մէջ կայ ոգևորութիւն, բայց այդ այն պատճառով է, որ նոքա ճշմարտութիւն են արտայայտում:

Այդ ոգևորութիւնն իմ մէջ չէ, այլ բնութեան մէջ: Արուեստը պահանջում է առկունութիւն և համբերութիւն, որոնց մասին մարդկանց մեծամասնութիւնը հասկացողութիւն չունի. այժմ նորա կամենում են շուտով առաջ գնալ: Ոչ որ չի ուզում հաւատալ, որ ամեն բան արհեստ է. աւելի շուտ հաւատում են անսովոր և գերմարդկային զօրութեան քան թէ այն բանին, որ արհեստը արուեստի հիմքն է: (Руск. Вѣд. № 12)

Գրքերի քննամիները.—Օրէցօր գրքերը շատանում են ահա-գին քանակութեամբ, ըսյց դրանց թիւը աննշան է համեմատած ոչնչացածների հետ: Թէ հին և թէ նոր աշխարհներում եղել են մեծ քանակութեամբ գրքեր ոչնչացողներ: Պատմում են, որ բաբելոնացոյ Նաբունասար արքան վառքից կուրացած իւր պետութեան մէջ եղած բոլոր գրքերը ոչնչացնել է տալիս, որ պէտքի պատմութիւնն իրանով սկսուի: Նոյնն արել է նաև չինաց Զէ-Խուանդ-թէ կայսրը: Աւելի նոր ժամանակներում Գրիգոր Մեծ պապը ցանկանալով ժողովրդին կապել քրիստոնեական դրականութեան հետ՝ այրել է տալիս հին աշխարհի գրականութիւնը պարունակող մի մատենադարան: Ահագին քանակութեամբ գրքեր են այրել տալիս և բիւզանդիայի Վստն կայսրը, Կարգինալ Քսեմենէսը և Մաքսիմելիան Կայսրը: Օքսֆորդի գրադարանը ոչնչացել է Կրոմուէլի ժամանակ: Պատկերամարտերից մեկը ահագին քանակութեամբ արժէքաւոր ձեռագրեր է այրել: Կ. Պոլսի առման ժամանակ Մուհամէդ Բ. այրել է տուել 120000-ի չափ ձեռագրեր: Նորագոյն ժամանակներում յատնի է Նարասերդի հարուստ գրադարանի կորուստը, որ տեղի ունեցաւ 1870 թ. քաղաքի պաշարման ժամանակ:

(Руск. Вѣд. № 25).

Նախապատմական կենդանիները.—Ցայտնի է, որ հազարաւոր տարիներ առաջ երկրագնդի վրայ ապրել են հոկայտիկադմ կենդանիներ. թէև այժմ դրանք գոյութիւն չունին, բայց դիտնականներն ի նկատի ունենալով նոցա մնացորդները՝ վերականգնել են նրանց ձևը: Ամենից աւելի հրէշաւոր ձևերով աչքի են ընկնում մողեսաձևները՝ այժմեան մողեսների և կոկորդիլոսների նախորդները, որոնք մեծ զարգացման են հասել իւրեանց շրջանում: Նախապատմական ժամանակներում երկրիս երեսին ապրել են միայն պաղարիւն կենդանիներ, որովհետև երկրի ամբողջ մակերևոյթը տաք կլիմայ է ունեցել, և կենդանին ջերմութիւն ստացել է դրսից: Իսկ երբ կլիման սառել է, հսկայ կենդանիները չեն յարմարուել դրան և անհետացել են,

որովհետեւ որքան մեծ է մարմինը, այնքան էլ մեծ է ջերմութեան կորուստը:

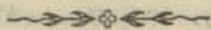
Նախապատմական հսկայամարմին կենդանիներին է դիպլոդոկր, որ պատկանում է մողէոսաձկներին (դինոզաւր). որանք վիթխարի սողուններ էին և ունէին այժմեան կենդանական թագաւորութեան մի քանի դատ խմբերի՝ մողէսների, կոկորդիլոսների, կաթնհաւունների և թռչունների յատկութիւնները: Դիպլոդոկի երկարութիւնն էր 9 սաժէն, որի կէսը երկայն և ուժեղ ագին էր, որ ծառայել է ջրում լողալու և հաւանականաբար ցամաքի վրայ պաշտպանուելու համար. կերակրուել է ըսուեղէնով, շրջել է երկու յետին երկայն ոտների և պոչի օգնութեամբ. ծանրութիւնը եղել է 1500 փութ:

Անհետացած հսկայ կենդանիներին է և ալլոզաւր 5 սաժէն երկայնութեամբ և աւելի զանգուածական մարմնով: Սրա կմաղքը Նիւս-Նորկի թանգարանումն է, իրենից աւելի մեծ, բայց անպաշտպան բրոնտոզաւրի կմաղքի վրա նրան պատառոտելու դիրքում: Այս հրեշի գլխի երկարութիւնն եղել է $1\frac{1}{2}$ արշին, ունեցել է զարհուրելի ատամներ:

Աւելի փոքր, բայց տարօրինակ ձև ունի ցեոզաւր. երկայնութիւնն է $1\frac{1}{2}$ սաժ. բարձրութիւնը $\frac{5}{4}$ սաժ. ունեցել է ուժեղ ծնօտ, ատամներ և 4 վերշտկաչափ ճիւղաններ: Այս երկակենցաղի կոլոր դուրս ընկած մէջքի վրայ տարածւում է լողաթաղանթը. սա ծակծուած է ամուր մաշկով, որի վրայ կան 30-ի չափ փշաձև ոտկներ:

Վերջապէս այլանդակ կենդանիների շարքին են պատկանում նաև ցեռասոպսիդները կամ եղջիւրաւոր սողունները, որոնք միւս մողէոսաձկներից տարբերւում են նորանով, որ սրանց չորս վերջաւորութիւնն էլ հաւասարաչափ են զարգացած:

Еженедѣль, № 49-50)



Ն Ա Մ Ա Կ

«Արարատ» ամսագրի յարգոյ խմբագրութեան

Ինչպէս արդէն յայտնի է հասարակութեան, ներկայ թուականին լրացաւ Արժ. Եղնիկ ա. քահ. Երզնկեանի ուսուցչական գործունէութեան 35 ամեակը:

Նրա յարգողները ի պատիւ նրա բազմամեայ մանկավարժական ծառայութեան, որոշեցին, յանուն յօճեղեանի, աջակցել նրա ձեռնարկած նոր օգտաւէտ գործին, այն է՝ «Հովիւ»